

ROZHOVOR: Slovenský mliekarenský zväz oslavuje 35 rokov existencie

Francúzom by ponúkol dobre vyzretú originálnu nivu alebo syr Volovec. Ak pre seba kyslomliečne výrobky, tak jednoznačne kefír a ochutený jogurt. Nemá rád, ak ich v chladničke nie je dostatočná zásoba. Jeho deň sa totiž bez jogurtu s ovsenými vločkami ani nemôže začať. Aj to sú zaužívané mliečne preferencie prezidenta Slovenského mliekarenského zväzu Mariána Šoltého, zväzu, ktorý v týchto dňoch oslavuje 35 rokov od svojho vzniku. Nielen o mliečnych rituáloch a zachránených Lysočkách, no najmä o samotnom vývoji zväzu a historických súvislostiach s vplyvom na súčasnosť sme sa rozprávali s Mariánom Šoltym, ktorý je na čele zväzu od roku 2021 a je v poradí 11. prezidentom zväzu.

Za 30 rokov existencie zväzu zažil zväz mnohé turbulentné obdobia: privatizáciu, vstup do EÚ, cenové vojny, tlak obchodných reťazcov, krízy rôzneho druhu vrátane mliečnych a najnovšie aj SLAK. Ktoré obdobie bolo podľa Vás najkritickejšie? A čo rozhodlo o tom, že slovenské mliekarne obstáli?

Už len samotný vznik Slovenského mliekarenského zväzu je rozhodujúci moment v celej 35-ročnej histórii. Bol to vlastne prvý takýto samosprávny zväz v rámci bývalého Československa a na území dnešného Slovenska. Na konci roka 1990 sa spracovatelia mlieka rozhodli združiť sa a samotný zväz vznikol v roku 1991 ešte pred ostatnými potravinárskymi alebo poľnohospodárskymi samosprávami. Takže z pohľadu mliečnej histórie je práve tento moment rozhodujúci. Áno, mali sme tu za tie viac ako tri dekády mnohé turbulentné momenty – privatizáciu, mliečne krízy a vlni aj slintačku a krívačku. Ale dôležitosť vzniku nášho zväzu by som určite dal na prvé miesto. Do tohto zväzu sa prihlásili v zásade všetky spracovateľské organizácie a bol príkladom aj pre ostatné komodity.

Čiže vo zväze na začiatku boli všetci spracovatelia mlieka?

Áno, ten entuziazmus bol veľký a tlak odbornej verejnosti bol s cieľom združovať sa. Bohužiaľ, časom nastal prirodzený úbytok takýchto inštitúcií, pretože prišla prvá vlna privatizácie a tá tieto štruktúry preosiala. Dotklo sa to aj mliekarní, ktoré rovnako prešli rôznym typom privatizácie vrátane

prevzatia vlastníctva zahraničnými investormi. Smutný koniec mala mliekareň v Košiciach, ktorá skončila svoju činnosť ako jedna z prvých. Úbytok na trhu nastal aj v rámci roľníckych družstiev a zrazu klesla produkcia suroviny takmer na polovicu. A niekde na prelome tisícročí ostalo tých skutočne produkčných závodov len približne 24.

Čo rozhodlo o tom, že zväz túto veľmi dramatickú situáciu a éru obstál a prežil tých 35 rokov?

Musíme za tým vidieť osobnosti, ktoré dokázali potiahnuť zväz a aj výskumnú bázu napríklad na Výskumnom ústave mliekarskom. No rovnako ustáli tlaky aj spoločensky, aj ekonomicky a celkovo pochopili, že organizovať výrobu treba po novom.

Slovenské mliekarne dnes fungujú v jednom z najtvrdších konkurenčných prostredí v EÚ. Čím sa podľa Vás odlišuje slovenský mliekarenský sektor od ostatných krajín?

Výrazné rozdiely až tak nevnímam. Odlišnosti vidím skôr v tom, že tak, ako sa podarila organizácia mliekarní, tak sa nepodarila organizácia samotného agropotravinárskeho sektora. Nemáme žiadnu koncepciu odvetvia, hoci už napríklad v 90-tych rokoch sa o nej hovorilo. Nezvládol sa ani samotný vstup Slovenska do EÚ v rámci nášho odvetvia. Výsledkom toho je fakt, kde sa dnes nachádzame v sebestačnosti potravín. Naši najbližší susedia oveľa lepšie zvládli prístupový proces a využitie európskych fondov. Vidíme to napríklad na Poľsku, pretože Poliaci túto možnosť naplno využili a dnes sú jednými z najväčších producentov potravín v európskom regióne. U nás, naopak, vládne štruktúry neinvestovali do potravinárstva. A je to obrovská škoda, pretože si spomínam, ako bolo v minulosti Slovensko producentom zeleniny a ovocia pre celé Československo. A kde sme dnes?

Ak by ste mali pomenovať moment, ktorý bol z vášho pohľadu najťažší, no spätne správny, ktorý by to bol?

Jeden z najťažších momentov prišiel v roku 2009, keď sme riešili prvú mliečnu krízu a cena mlieka padla pod dramatických 18 centov za kilogram. Počas veľkého štrajku pred bratislavskou mliekarňou sa vylievalo mlieko. Následne sme sa stretli s vedením štrajkujúcich prvovýrobcov a bolo to veľmi napäté stretnutie. Padli aj veľmi ostré slová, ale si myslím, že sa vyčistil vzduch. Vzajomne sme si vysvetlili, že bez mlieka nebudú mliekarne a keď nebudú mliekarne, tak je zbytočné produkovať mlieko. Aj ja osobne som v tom období polemizoval nad vývojom situácie. No moja manželka mi

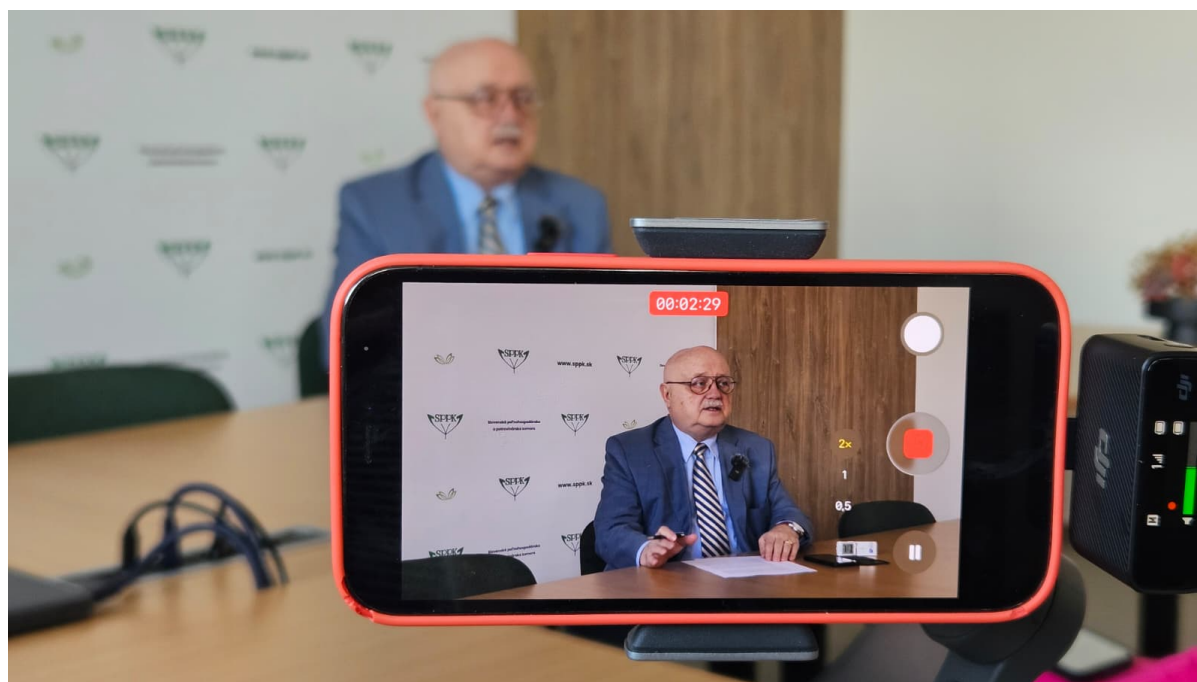
pripomenula jej krásny príbeh z detstva s kravičkou Lysou a starostlivosťou o ňu. Bola to práve ona, ktorá ma v týchto náročných časoch pobádala a motivovala, aby som sa pokúsil zachrániť čo najviac takýchto Lysočiek, Malín či Rysúl. Tak som zotrval a zachraňujem ich aj s ďalšími nadšencami až dodnes.

Ako sa za týchto 35 rokov zmenili vzťahy medzi samotnými spracovateľmi a prvovýrobcami mlieka?

Nám tie mnohé krízy ukázali, že len keď spoločne ťahá prvovýroba a spracovanie za jeden povraz, tak dosiahneme cieľ. A je pravda, že my, spracovatelia, vyjdeme z každej krízy s tou kratšou zápalkou, lebo tých štátnych podpor sa nám nejako príliš nedostáva. Na druhej strane sme radi, že podpora ide pre prvovýrobcov, pretože bez nich by nebola žiadna surovina. A je to dôležité aj teraz, keď je v hľadáčiku ďalšia možná mliečna kríza. Je tu obrovský pretlak suroviny v rozhodujúcich producentných krajinách, ako je napríklad Nemecko. Keď Nemecko zvýši svoju produkciu o 6%, to je takmer 2 miliardy litrov, čo je 2,5-krát viac než celá naša produkcia. Čiže my sme len taká slzička na európskom mliečnom trhu, ale chceli by sme, aby toto mlieko bolo pre nás a naše obyvateľstvo z domácich zdrojov. Máme to šťastie, že je podporené propagačnými aktivitami Mliečneho fondu, do ktorého sa skladajú prvovýrobcovia a spracovatelia mlieka na Slovensku. Aj vďaka fondu nám stúpla spotreba mlieka a mliečnych výrobkov z minima 150 litrov na 190 litrov na obyvateľa a rok.

Za viac ako tri dekády sa zásadne zmenilo aj správanie spotrebiteľov, ich hodnotové nastavenie a cenové preferencie. Vaša veta „potraviny nemôžu byť zadarmo“ - je Vaša typická. Ako spotrebiteľská otázka vplývala za ostatných 35 rokov na stratégiu slovenských mliekarní a v čom dnes vidíte najväčšiu výzvu pri budovaní dlhodobej dôvery zákazníka?

Mliekarne sa očakávaniam spotrebiteľa za ostatné roky významne prispôbili. Menia sa chute, mliekarne sa prispôbili aj zdravotným požiadavkám, pretože bezlaktózové produkty sú teraz už samozrejmosťou súčasťou ponuky slovenských mliekarní. Na Slovensku sa už vyrába celý sortiment - delaktózované výrobky, teraz sa púšťame do A2 mlieka. Sortiment rôznych špeciálnych jogurtov a pudingov sa takmer blíži k tomu, čo je v sortimente v Európe a vo svete. A, samozrejme, nemôžeme zabudnúť na regionálne mliečne špeciality, ktoré sú v konkrétnych našich regiónoch. Výzvou je ustáť cenový tlak a prehnané a nereálne očakávania niektorých spotrebiteľov, na akú úroveň by až mala klesnúť cena slovenského mlieka a mliečnych výrobkov, respektíve potravín ako takých.

Mladí ľudia často nevidia budúcnosť v potravinárstve. Čo by ste im odkázali Vy - človek, ktorý zasvätil mliekarenstvu veľkú časť svojho profesionálneho života a zároveň ste vyštudovaný doktor medicíny (zubár)?

Pracovne sa často zúčastňujem rôznych besied s mladými ľuďmi na tému potravín. Tých mladých ľudí by sme na prácu v agropotravinárstve možno aj presvedčili, ale, bohužiaľ, omnoho ťažšie je presvedčiť ich rodičov. Áno, môže byť dnes trendové pracovať pre automobilku, no tie nepatria slovenským majiteľom. Čiže, mladí ľudia, skúste sa stať hospodármi na vlastnej zemi s tým, že budete ju obrábať, budete niečo pestovať, spracovávať a povedal by som, že možno sa vám aj duša oblaží a nebudete musieť robiť niekomu paholkov a sluhov.

Vy zastávate aj funkciu podpredsedu Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory. V čom je dnes hlas mliekarov v rámci veľkej komory silnejší než pred 35 rokmi?

Tak je asi naozaj silnejší, lebo mlieko sa ukázalo ako zorganizovaná vertikála. Krízy v mliečnom sektore určitým spôsobom upevnili nielen vzťahy medzi prvovýrobcami a spracovateľmi, ale môžu byť aj impulzom pre samotnú komoru v tom, že len spájanie nás môže posunúť ďalej.

Keď sa dnes obzriete späť na 35 rokov Slovenského mliekarenského zväzu, čo považujete za jeho najväčšie víťazstvo? A čo by ste ešte chceli stihnúť, aby ste mohli povedať: „Toto sa podarilo.“?

Jednoznačne už len samotný fakt, že sa nám podarilo udržať výrobu a spracovanie mlieka. Krízy z minulosti boli veľmi vážne. Spomenúť si právom musíme aj na ostatnú krízu v zmysle slintačky a krívačky, ktorá pre celý mliečny sektor predstavovala obrovské ohrozenie. Našťastie, prijaté opatrenia boli rázne a také, aby sa nákaza nešírila ďalej. Takže čo sa podarilo za ostatných 35 rokov? Udržať výrobu mlieka a mliečnych výrobkov na Slovensku.

Blížime sa k záveru rozhovoru, preto určite na záver otázka, akú prioritu si určil zväz na najbližšie obdobie, resp. aké je Vaša priorita?

Priorita je to, aby neklesala produkcia suroviny, aby sa nám podarilo prehovoriť do duše aj vláde, aby sa skutočne venovala potravinárstvu a poľnohospodárstvu. Áno, výroba hliníka síce pár ľuďom dodá výplatu, ale je omnoho dôležitejšie využiť našu slovenskú zem, ktorú máme k dispozícii vrátane výborných pôdno-klimatických podmienok.

Zhovárala sa Jana Holéciová, hovorkyňa SPPK

Foto: Tlačový odbor SPPK

Prezidenti Slovenského mliekarenského zväzu

Ing. Arpád Bodnár, Rožňavská mliekareň a.s., 1991-1992

Ing. Štefan Kríko, Prievidzská mliekareň, a.s., 1992 - 1993

Ing. Ján Kliský, Milex-Progres a.s., 1994, 1997-1999

Ing. Ferdinand Hladký, Senická mliekareň a.s., 1995-1996

Ing. Ján Šimúnek, Mliekospol a.s. Nové Zámky, 2000- 2003

Ing. Ján Blcháč, CSc., Liptovská mliekareň a s., 2003 - 2006

Ing. Valéria Göczeová, Levická mliekareň a.s., 2006-2007

Ing. Róbert Balheim, Bongrain Slovensko, 2007 - 2009

Ján Johanes, Rajo a.s., 2009-2015

Ing. Stanislav Voskár, profesionálny predseda, 2015-2020

MUDr. Marián Šolty, Levické mliekarne a.s., 2021 až dodnes